

פרשיית השבוע

הגזין להגות והסברה יהודית

חג הפסח

תשפ"ג

גיליון מס'

632

על השולחן

הרב אברהם ישראל פרידמן

עיקש ופתלתול. "עבדים היינו". "מתחלה עובדי עבודה זרה היו אבותינו". גם אנחנו היינו בבחינת "הבן הרשע" של ההגדה. מבינים אנחנו - היטב מבינים - מה עובר עליך.

אבל גם אנחנו יצאנו ממצריים אז, ואתה גם יכול - אם תאזור אומץ ואונים - לצאת ממצריים דהשתא. אתה מסוגל.

הלילה של הילדים

מספר תובנות חינוכיות חשובות על סדר הגדה של פסח

1. חוזרים לימי הגן

עֲבָדִים הָיִינוּ לְפָרַעַה בְּמִצְרַיִם, וַיִּצְיָאֵנוּ

ליל-הסדר הוא לילה הכי 'הינדיקי' שיש. איננו מסתכלים על הילד מ'למעלה'. אנחנו מספרים לו - בסגנון הכי ילדותי שיש - את סיפור יציאת מצריים כפי שעברו מאב לבן, מאז ועד עתה. גם האב הלמדן, שידוע את כל הש"ס בעל-פה ונבחן על כך ב'דרשו', חייב לרדת עשרה קומות למטה כדי לספר סיפורים בתיאור חי כמו שהגננות יודעות לספר נוסח כיצד בדיוק קרקרו הצפרדעים במכת צפרדע ואיך היו נראים בדיוק ה'נחילים נחילים' שיצאו מהצפרדע הראשונה. לשמחתנו יש גם ספרי ציורים שמסייעים מאוד להמחשה החיה.

בהתאם לכך, גם הבן הרשע שנמצא איתנו מקבל את שלו. אנחנו לא הודפים אותו מעל פנינו, אלא מודים בפניו כי אנו מבינים לליבו הגועש, המטלטל מהכא להתם בשל פיתוי דור

2. מדפסת ל"ילד מחונך"

וַשְׂאִינּוּ יוֹדֵעַ לְשָׂאֵל - אֵת פֶּתַח לוֹ

אשתקד, בפסח של שנת תשפ"ב, היינו מסובין - יחד אאמו"ר שליט"א בבני-ברק. ולמקרא פסקה זו שאלני: מדוע יש לקיים "את פתח לו"; די לכאורה בכך שנסביר לו את ההגדה ונספר לו סיפור יציאת מצרים!

ניסיתי להשיב: נכון, אבל אין עיקר המצווה בלילה למסור את הסיפור; אלא בעיקר שהבן יהיה שותף ערני בסיפור. שישאל. שיהיה מעורה. שייטול חלק (ראה בהרחבה מאמרנו מספר 'דרכו' חלק ראשון אודות רעיון חינוכי עמוק ומופלא זה). ולכן יש לנו לדאוג לגרות אותו - כדי שהוא ישאל. שהוא ייטול חלק.

למעשה, החינוך לא מסתכם בהמטרת מסרים - גועשים ככל שיהיו, והילד הוא לא מכונה של קיום מצוות. אנחנו עושים הכל במהלך ליל-הסדר כדי שהילד מצדו יגלה סקרנות ויתעניין. במילים אחרות: שירצה להיות מחובר. שיקנה כימיה לתוכן. שליבו יהיה שם.

שלא יהיה אפאתי.

משפט לחיים:

"יודעים אנו כי יש מצווה לסמוך גאולה לתפילה. כך גם ליל הסדר שהוא ליל הגאולה, מסוגל הוא גם לתפילה מעומק דליבא

שנצא לחירות מכל מיצריו" (הגאון רבי אליהו ברוך פינקל זצ"ל - מראשי ישיבת מיר)

כי אחרת נמצא את ה'בן החכם' - זה ששוקד על תלמודו - כזה ש'אינו יודע לשאול'... שהוא רובוט חברתי ותו-לא.

2. הוא עוד ישוב!

אם נעמוד על טיבו של הרשע של ההגדה - לבטח נופתע.

מחד, הוא סונט בנו, בו לכל הקדוש והיקר - "מה העבודה הזאת לכם". אולם מאידך - לא תאמינו - הוא איתנו כאן, ליד שולחן ה'סדר'.. את הארס שלו הוא איננו ממטיר מבחוץ - הוא נמצא איתנו כאן בפנים.

אפשר - כך חשבתי השנה - שזוהי למעשה ה"בשורה טובה" נתברשו שהצביע המדרש על הבן הרשע שמופיע בתורה. שכן למרות המרחק - הוא לא מאבד לגמרי הקשר-עין עם הבית היהודי. הוא אכן הוציא עצמו מן הכלל; אבל לא שוכח לומר "אלוקינו" - שלנו. הוא עדיין מרגיש זיקה וחיבור, גם אם קלושים עד למאוד. הוא עוד ישוב.

הפנקסו של החנך

דילחות הינוכיות אקטואליות

המדריך לליל-הסדר

טיפים חשובים לליל-הסדר מרומם

ונלתי-ונשנח

“שינת הילדים בצהרי ערב החג - חובה”,

מבהיר ר' יוסף, אב לארבעה ובעל שנתיים

ניסיון בעריכת ליל-הסדר בבית. “הילדים

צריכים להיות ערניים לקראת הלילה הגדול,

ליל האמונה היהודית”.

ר' יוסף טוען, שהלילה הוא לא הלילה של האב גרידא; האב נדרש אפוא לשתף את ילדיו בספור, והוא נדרש להיות בצורת שאלה ותשובה. “הילדים”, הוא אומר, “יודעים המון, צריך רק 'לשאוב' מהם את המידע על כל מכה ומכה בפרוטרוט”.

לשם כך, הוא מצטייד בעשרות פרסים מ'שוק השקל' ומשקית הפרסים הנוצצת הוא מחלק לכל ילד שהשיב תשובה נכונה. “זו חגיגה של ממש”, הוא מתאר. “ולא פחות חשוב: לתת כמובן לכל ילד תחושה של 'גדול'. להציב לידו כוס מהודרת ויוקרתית, אם אפשר כוס כסף אותנטית - מה טוב. כך הילד חש חלק אינטגרלי מהסדר”.

ועוד מילה חשובה: “חשוב מאוד להצטייד מראש בהגדות מצוירות, ויש כאלו רבות כיום. כך הסיפור מומחש, והילדים בהחלט מעוררים בו. אתה שואל את הילדים: מה זה 'דבר' והם מגיבים ומתארים מה ששמעו, ואתה מוסיף וכו'. 'מגיד' אורך אצלנו שעה ארוכה. את ה'חד גדיא', אגב, שרתי עם הילד בשעה 1:15 לפנות-בוקר(!)”.

ר' יחיאל - אב לארבעה, שהשנה יחגוג את ליל-הסדר בשנית, משתף את חוויותיו

האישיות:

“בשנה שעברה עשיתי ליל-הסדר בבית בפעם הראשונה. הגדולה הייתה בת 8, אחריה בת 6

תלמודא

חושג תלמודי אחד

“הא לחמא עניא”?

“הא לחמא עניא”, אנתנו מצביעים עם תחילת ה'סדר' על המצה שאנו אווזים בדינו. וכאן הבן שואל: היאך ייתכן שדווקא את המצה - המסמלת את העוני והדלות - אנתנו הולכים ב'דרך חירות'. היש סתירה גדולה מזו?!

שאלה דומה, זכורני, ראיתי פעם במשנתו של הגאון רבי יחיאל ויינברג זצ"ל אודות האמור במשנה: “ואפילו עני שבישראל לא יאכל עד שיסב”: מה מקום יש להסיבה המבטאת חירות, כאשר העני מסובל בעוני?!

ובימים האחרונים מצאתי אף תמיהה דומה במשנתו של הגאון המופלא רבי אליהו ברוך פינקל זצ"ל (ספר 'משולחן רבי אליהו ברוך - פסח) שתהה כיצד ניתן לפרש את עניינה של המצה שמחד, כאמור, היא “לחם עוני”, ומאידך אנתנו אווזים במצה ומודים על שגאל את אבותינו וכו'.

וחבר לספסל שיחי' השיבני בפשטות שכעיקרון וודאי שמדובר בלחם עוני, אולם המציאות כך הייתה: שהיציאה ממצריים לחירות הייתה בחפזה כשעוד לא הספיק בצקם להחמיץ, ואכלו אז מצות, ובהיות ואנו “משחזרים” כעת את התהליך של יציאת מצריים, וכפי שכבר קבע הרמב"ם כי “חייב אדם לראות עצמו כאילו יצא עתה ממצריים”, הרי שאנתנו צריכים לעשות זאת כפי שזה היה אז בשעת השחרור ממצריים - עם לחם-עוני.

ובעצם הנדון בשעתו חידדנו כי בגמרא כבר נגעו בו. שהרי בגמרא במסכת פסחים (קח, א) למדנו שנחלקו האם שני כוסות אחרונים של ליל-הסדר צריכים הסיבה, והסיבה לדעה שנוקטת לשלילה משום שהם צריכים להיות ב'דרך חירות", היינו בהסיבה, ומשום שכוסות אלו נאמרים על “עבדים היינו” - היאך נסב. ואילו הדעה השנייה סבורה שלמרות זאת, יכול להסב. ולמעשה המחלוקת נוגעת בשאלה האמורה - האם ניתן להסב דרך חירות כאשר אומרים “עבדים היינו” או שאוכלים “לחמא עניא”. ועיין.

אולם בפשטות ניתן ליישב כי עיקר החירות המדוברת היא החירות הרוחנית משעבוד מצרים של מ"ט שערי טומאה, תהליך שנשלם למעשה בקבלת התורה בהר-סיני, והלכך גם עני בממון יוכל להסב משום חירות הרוח, ואין

ועוד שתיים בגילאי הפעוטות. כל קטע בהגדה הסברתי להם במשפט קצר בשפה שלהם. עשינו קצת הדגמות. בלי עזירות בכלל, כדי שלא יהיה להם זמן לנוח ולהירדם. וכמובן בלי להתעצבן על היין שנשפך.. במקום אגוזים - חילקתי על שאלות שוקולד-צ'יפס. שרנו הרבה ביחד!“. ומה הייתה התוצאה? “סיימנו בשעה אחת בלילה בלי שאף אחד מהם נרדם!!! כיום”, הוא מעיד, “הילדים לא מוכנים לעשות בשום מקום אחר; רק בבית!”.

“לא להילחם עם הילדים על נושא השינה בערב פסח”, ממליצים במשפחת ש. מרובת-הילדים מהעיר העתיקה. “יש 'לזרום' עם העניין - לא כדאי להיכנס לליל-הסדר מתוך עצבים”.

“לצד זאת, חשוב לזכור כי עיקר מצוות הלילה הינה מצוות הסיפור. ממליץ לאב להתכונן מראש עם המחשות שונות: דם, מיץ ענבים אדום; צפרדע מפלסטיק להמחשת מכת צפרדע; כינים, לקחת קצת מהכינים בראש.. אני מכיר משפחות שנוהגות אף להתקדם במהרה לכיוון הסעודה, כדי שהילדים - בפרט אם הם רכים ומטבע הדברים מתקשים להתאפק זמן רב מאכילה - יוכלו לשמוע סיפור יציאת מצריים ברוגע ובהרחבה בהמשך”.

טיפ נוסף: “מאוד חשוב להאציל תפקיד על כל ילד. ילד אחד אחראי על המזיגה של היין. השני מכריז על הסדר: קדש, ורחץ. הדבר מקבע אותם לשולחן וגם מעניק להם חיבור לצד ביטחון עצמי משמעותי. בנוסף, בלי קשר, כדי שהילד הקטן לא יתבייש לשאול 'מה נשתנה', אני נוהג לפתוח בילדים הגדולים ואז לעבור לילדים הקטנים יותר”.

לתשומת-ליבכם!

מסיבות טכניות, מהדורת

הדפוס הצטמצמה ביותר! ניתן

לקבל את הגיליון למייל ללא

תמורה בשליחת דוא"ל

לכתובת:

abyisrael@gmail.com

אנשי העשה

סיפור יהודי לשלחן שבת

שמים, והשפיע על הזולת, הזכיר לסובבים אותו את ההתחייבויות כלפי שמיא: להתפלל, לא לשכוח לעשות ברכה.

***

בהתקרב חג הפסח שנת תש"ד, נולד אצל ר' עקיבא רעיון של אפיית מצות. הוא הציע לפרידנזון שיבקש רשות לכך מראש המחנה שלהם ברונו פאפה. למען האמת, הרי שלעצמו כבר דאג שבועות קודם לכן, והייתה לו כמות לא גדולה של מצות. אולם הוא רצה לזכות את האחרים במצוות אכילת מצות, בהסבירו לפרידנזון שהתנורים המכניים במסגריה מתאימים מאוד לכך.

פרידנזון הלך לפאפה, הביא לפניו את הבקשה, ובתחילה הצטחק, ושאלו: "דאגות אחרות אין לך?" אך לאחר שפנה אליו בשמו של ר' עקיבא גולדשטוף, שינה את הטון, ושאלו אם יש לו קמח לאפיית מצות? לבסוף, דאג לכך הגרמני הטוב בעצמו. איכר אחד שעמו הוא עשה עסקה סיפק את הקמח שהיה דרוש לאפיית המצות. ביום הראשון של פסח, בעת שאכלו את ארוחת הבוקר, נכנס ברונו פאפה, וראה את האנשים אוכלים את המצה, ומנות הלחם מונחות, ויד לא נגעה בהן. הוא פנה אל הסועדים ושאל: "מה אתכם? הרי זה אוכל בלתי מזוין, במצה שלכם תמותו, אם לא תאכלו את הלחם". איש לא השיבו. והוא ניגש לר' עקיבא גולדשטוף ואמר לו: "אתה הרי אדם מבוגר ונבון יותר, ענה לי: האם לא עזבכם הא-ל הטוב?"

ר' עקיבא קם ממקומו, הציץ לתוך עיניו של הגרמני, וכאילו לא בקולו שלו, השיב לו בגרמנית רהוטה: "לא! אדוני המנהל, לגמרי לא, ולתמיד לא!" ("ניכטטטאל און ניכט אף עוויג"). וכאשר לא היה בטוח שהגרמני שמעו היטב, חזר על דבריו פעם נוספת. ברונו פאפה נשאר עומד כממוסמר למקומו, פתח את עיניו, פרש את ידיו. לא מצא מילות תגובה על דבריו של ר' עקיבא. לבסוף הטעים באזנו: "איך ווינשע, זי האבען רעכט", (אני מאחל שאתה צודק)... (על-פי ג'וזף קידוש השם).

מצות האמונה של רבי עקיבא

פרידנזון הלך לפאפה, הביא לפניו את הנקשה, ובתחילה

הצטחק, ושאלו: "דאגות אחרות אין לך?"

הימים ימי מלחמת העולם השנייה, הכיבוש הנאצי, ומחנות הריכוז בתוקפם האימתני. יום אחד הגיע ר' עקיבא גולדשטוף בקבוצה שהועברה ממחנה פלאשוב שלייד קראקא הידוע לשמצה, למחנה בסטאראכוביץ. מן הרגע הראשון הוא עורר תשומת לב בשל מראהו האצילי. היה לבוש במעיל ישן, אולם נקי ללא רבב.

ר' יוסף פרידנזון (בנו של ר' אליעזר גרשון פרידנזון, מראשי אגודת ישראל וממקימי בנות אגודת ישראל בפולין, ועורכו של הירחון "בית יעקב") שכבר היה "ותיק" במחנה, התחיל מתעניין בו, חש שיהודי יקר הוא, חסיד ואריסטוקראט, גם אם כבר היה ללא זקן.

במחנה סטאראכוביץ, כבכל מחנה אחר, היו מחלקות עם עבודות קשות, וממונים או "מייסטרס" - רשעים שהציקו לאסירים והתנכלו להם, והיו מקומות עבודה קלים יותר. פרידנזון חשב שצריך לפעול לשיבוצו של ר' עקיבא במחלקתו של הגרמני ברונו פאפה, מנהל הנפחיה שבה הועסקו 120 יהודים, והוא ראה בו אחד מחסידי אומות העולם.

אולם הנפחיה הייתה מלאה בעובדים מעל לנורמה, וזאת רק הודות למנהל הנ"ל שהיטיב עם אסיריו ביחסו האנושי אליהם, וכדי שהממונים עליו לא יעוררו כלפיו טענות, החליט שלא לקבל עוד עובדים נוספים. והנה הטילה מועצת המחנה על פרידנזון לסדר עם ברונו את קבלתו של ר' עקיבא למחלקתו. הסיכויים נראו קלושים. אף על פי כן ניגש פרידנזון למשרדו של המנהל, להמליץ לפניו על שיבוצו של האיש בנפחיה.

התגובה הראשונה של ברונו פאפה היתה שלילית בהחלט. "אנשי מועצת המחנה אטומי מוח - טען - הם מנצלים לרעה את הרצון הטוב שלי לעזור. זה לא ילך עוד".

אולם בראותו את ר' עקיבא, עלה אצל ברונו פאפה חיוך אוהד על פניו. והאיש הטוב קיבל אותו לעבודה. ולא זאת בלבד, הוא הורה לבעל המקצוע הפולני לתת לו עבודה קלה, ושימסור אותו כעוזר לפולני מבוגר שיתייחס אליו ביתר עדינות.

פרידנזון מעיד על עצמו שבמשך כל השנים ראה במעשה שלו זכיה שעזר ליהודי הנפלא הזה להתקבל במקום נח יחסית בתנאי המחנה. ואילו ר' עקיבא גמל לו בדבר שבימים ההם לא יכול היה לקבל ממישהו אחר - שפע של השפעה שחישל בו את ה"אידישקייט" (היהדות).

בתוך המחנה עצמו נשאר ר' עקיבא יהודי שלם, חסיד בכל רמ"ח אבריו. שתקן היה. דבק כל העת בהשם יתברך. תפילות מנחה ומעריב שלו היו בדביקות, וכנראה בכוונה גדולה. חי על אוכל יבש. לא נראה עומד בתור לקבלת המרק היומי. ידעו במחנה שהוא שומר בקפדנות על הכשרות. ר' עקיבא היה במחנה ללא זקן, אבל הדרת פנים חסידית זהרה ממנו. בדמיון אפשר היה לחזות בו אבא, או סבא של הימים שחלפו, יהודי כמו כל יהודי בשטיבל חסידי, חבוש שטריימל, או ספודיק. הוא שפע יראת

***

צפת כבר יודעת:

ארבעה בנים - ספר אחד!

הספר שכולנו ציפינו לו - הופיע שוב!

מזל טוב:

ספר דָרְנו - חלק שני!

אחרי החלק הראשון של הספר החינוכי דָרְנו שהפך עד מהרה לרב-מכר, מגיע החלק השני.

יצירה חינוכית עשירה ומקורית
מעין 'יומן-חיים' אישי מרגש ונוגע ללב
עתיר תובנות לחינוך עצמי וחינוך הילדים

כתוב ביד-אמן בידי סופר הנשמה
הרב אברהם ישראל פרידמן

30 ₪ בלבד!

לפרטים ולרכישה (מתקבלות גם הסמט מרוכזות למסודות חינוך. לא ניתן להשיג בחניות!)
מכון 'בלבבי' יהדות מלב אל לב:
פלא': 0504116867 דוא"ל: abysisrael@gmail.com

*

נתון מדהים: ע"פ הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, 98% מהיהודים בישראל, מציינים את 'ליל הסדר'. נתון שאין לו אח ורע בשום נושא אחר. יותר מ-3,000 שנים אחרי יציאת מצרים, רוב מוחלט של העם היהודי ממשיך לספר את סיפור יציאת מצרים, ולהעביר אותו לדורות הבאים.

לחג הפסח משמעות רבות. אם ננסה להניח את האצבע ואת הדגש על המרכזי מכולם, הרי שבחג הפסח הפכנו לעם. האומה היהודית, מה שקרוי "עם ישראל" נולד בחג הפסח. בחג הזה נהינו לעם. הקב"ה הוציא את עם ישראל ממצרים. הקב"ה בידל את העם היהודי, צאצאי אברהם יצחק ויעקב, מהעם המצרי, ובאותות ומופתים הוציאנו מעבדות לחרות ועשנו לעם.

*

אחת המצוות המאפיינות את ליל הסדר הינה מצוות "והגדת לבנך". המצווה הזו באה לתת דגש על דור ההמשך - דור העתיד. כל ליל הסדר מובנה ומותאם לילדי ישראל, שישאלו שאלות ויגלו התעניינות. כי הדרך היחידה לשמר מסורת, היא על ידי ההנחלה לילדים.

זכור לי ששאל אותי פעם נער ממדרשת 'לב לאחים' כיצד אני יודע שסיפור יציאת מצרים הוא אמיתי ולא סיפור מדומיין של סופר טוב. אמרתי לו שאמתותה של התורה היא מוכחת וודאית ונתתי לו לקרוא חומר בעניין. אך הרגשתי צורך לענות לו תשובה מופשטת יותר שתכנס אל לבו.

אמרתי לו שמי שסיפר לי את הסיפור הזה, היה אבא שלי. ומי שסיפר לו, היה גם כן אבא שלו. ומי שסיפר לטבי, היה אביו. וכן הלאה וכן הלאה. דור לדור יביע אומר. כל אב שמע מאביו ששמע מאביו. חג הפסח נחגג השנה. גם שנה שעברה הוא נחגג, וגם לפני שנתיים. גם לפני עשור, חמישים שנה, מאה שנה ומאתיים שנה. מתי הוא התחיל??? ביציאת מצרים. ומהיכן אני יודעים כל זאת? כי אב ספר לבן וכך חג הפסח עבר במסורת ישראל לאורך כל הדורות.

*

אמור לו כהלכות הפסח, וזה - הקהה את שניו ואמור לו... וזה - ואמרת אליו... וזה - את פתח לו. ואין מי שנכתב עליו - והתעלמות ממנו. כי זה לא פיתרון... כי גם מי שמתרים ומדבר ברשעות לאחר שתדבר איתו (באחת מן הדרכים) תמצא את הניצוץ הענק החבוי בתוכו שכן כל ניצוץ יהודי רוצה לצאת ממצרים ולהשתחרר מן העבדות ולהכנס לחירות אמיתית!

מי שמתעסק קצת עם ציבור שנראה רחוק - יגלה עד כמה שאין שום סיבה להתעלם מהם. אדרבה - יש את כל הסיבות לתת פיתרונות ולעזור להם למצוא דרך כדי לצאת מעבדות לחירות. "פסח" מלשון - פה - שח, אם היינו יודעים מה הפה שלנו יכול לגרום ליהודי אחר משיחה אחת קטנה לא היינו מזלזלים בערך השיחות הללו, אלא מעצימים זאת בתוכנו ומשתדלים בכל יכולתנו לעשות זאת באופן תמידי. ולכן, זהו דבר שכל בן תורה ובפרט - אברך כולל צריך לחקוק חזק בהבנתו, שיש לו כוח לשנות עולם על ידי הפה שלו, וחבל שלא להשתמש בכוח הזה.

פסח - חג החירות, חג של יציאה מעבדות לחירות, בואו ונשתדל לחבר עוד אנשים ליציאה מעבדותם ולהתחברות לחירותם!

ארבעה בנים - באדם אחד!

תאת: הרב בן-ציון נורדמן - יו"ר מדעים ויהדות

בעוד ימים ספורים יחול חג-הפסח, חג החירות.

משמעותיות רבות וזוויות שונות יש לחג זה וחכמינו ז"ל נותנים לנו הדרכה בהכנות לחג הגדול. בליל הסדר, ישב עם ישראל סביב שולחן החג, ויאחו בידו את ה"הגדה של פסח". לא רבים יודעים, אך 'הגדה של פסח' מחזיקה בשיא עולמי של ספר שהכי הרבה מהדורות שלו נדפסו מאז המצאת הדפוס. לאחרונה גיליתי, כי בספרייה הלאומית יש 10,000 מהדורות שונות עם פירושים שונים. מי שעוקב אחר הוצאות הספרים השונות, מגלה כי בכל שנה יוצאים עשרות אם לא מאות הגדות חדשות, עם פירושים שונים וחיידושים נוספים.

באופן אישי, בכל שנה ושנה, אני מגלה הגדה אחרת, עם פירוש אחר שמדבר אליי. וכך, סביב שולחן החג, או במפגשים שונים בתקופה זו, אני "מוכר" את הפירוש החדש שזכיתי ללקט.

השנה, אני מסתובב עם פירוש מיוחד. ובניגוד לשנים הקודמות, הפעם זהו פירוש ששמעתי בעל פה, ואני עדין מחפש מקור כתוב. הפירוש, בשם האדמו"ר מרוז'ין, גורס באופן שונה את דברי ההגדה המוכרים "כנגד ארבעה בנים דיברה תורה". וכך הוא אומר: 'כנגד' - אלו שמקטלגים את עם ישראל ולאחד קוראים חכם ולאחד רשע ולאחד תם ולאחד שאינו יודע לשאול. אלא כל יהודי הוא לפעמים חכם, ולאחר מכן הוא יכול להיות קצת רשע, ופעמים שהוא תם והרבה פעמים כנראה שהוא אינו יודע לשאול. בכל יהודי יש גם וגם. השאלה כנראה היא המינון והאחוזים...

כולם צמאים לחירות!

תאת: הרב דן בנימין אנוחצירא - מנהל ארגון ערכים אזור צפון

בהגדה של פסח אנו אומרים - כנגד ארבעה בנים דיברה תורה: אחד חכם, ואחד רשע, ואחד תם, ואחד שאינו יודע לשאול. ואילו במאמר שלפניו מובא: ברוך המקום, ברוך הוא. ברוך שנתן תורה לעמו ישראל. ברוך הוא.

אם נשים לב, נראה שמוזכרים ארבעה פעמים המילה - ברוך. ומיד לאחר מכן מובאים הארבעה בנים, ולא בכדי, אלא לרמז לנו בא, שכל אדם בשורשו - ברוך הוא לפני המקום ולו ישכיל הרשע לחזור בתשובה ושאינו יודע לשאול יתאמץ להבין דברי חז"ל (וכן על זה הדרך בנוספים) ברוכים הם לפני המקום ברוך הוא. בנוסף לזאת אנו רואים שכולם קרויים בתואר "בנים" על אף המציאות שלהם, כי 'לא ידח ממנו נידח' והשאור שבעיסה הוא זה שמעכב.

שימו לב שחז"ל נתנו ארבעה סוגי פיתרונות איך להתמודד עם כל אחד ואחד, זה -

אולי נצא

מתצריים...

מאת: הרב דוד זריצקי
זצ"ל

והם סוגדים לשה כשם שהמצרים סגדו לו.

והם יוצרים אותו מן הזהב ומן הכסף, וככל שהולך וגדל העגל או השה או הפר, כן הולכים ומתרבים הסוגדים להם, בחשבם כי הוא, השה, נותן להם את מחייתם, הוא המעניק להם משכורת חודשית, הוא המרעיף עליהם ברכה.

והם ממשיכים לסגוד, לרקוד סביבו ולצרוח:

אלה אליך האדם, המעניקים לך אושר ועושר, בלעדיהם אתה עומד לגווע ברעב.

***

האם אנו יצאנו מהמצרים הזה? הקב"ה הבטיח לנו: לא תישאר פרסה בכל גבול מצרים. אמנם, פרסה לא נשארה אבל ריח השה הולך עמנו, ויש בינינו שנטלו עמם, למשך הדורות, את השה בגופו, ויש בינינו אלה הרוקדים לו, השרים לו שירים, ויש כאלה הלומדים את תורתו ומתעמקים בה, ומשתמשים בה כדי להוכיח, כי רק הוא המפרנס את העם היהודי, ורק הוא הנותן כוח לנו לעמוד נגד אויבנו.

השה!

ואין הבדל אם זה עגל עשוי זהב, זהב היהודים עצמם, או זה פר עשוי עשת או פליז, או זה שה פשוט המהלך על פני האחו ונותן חלב לתינוק ולחולה, ונותן צמר לערום, ונעליים ליחף, ובשר טעים לרעב.

ותרבות מצרית זו שהשתקעה בנו עדיין מפעפעת בקרבנו עד שאין אנו מבינים כי זוהי העבודה זרה המצרית של לפני ארבעת אלפים שנה בקירוב, התרבות שלא ידעה על הנעשה עשר טפחים על פני האדמה. וכל אלילותה הצטמצמה על פני השטח ובמעמקי האדמה, בדברים שהעין רואה אותם, היד משמשת בהם והמוח תופס אותם.

השה!

הרי, אולי משום כך נצטוונו לעשות קרבן פסח את השה ולאכול אותו על השובע, כדי שלא נחשוב, חלילה, כי הוא המשיב אתנו, כי הוא המפרנס אותנו, כי הוא נותן לנו לחם. והרי, אולי, משום כך, נצטוונו לקרוא את ההלל על הפסח, כדי שנקבע בלבנו את ההלל להשי"ת, ולא את ההלל לשה המפרנס אותנו, ואולי משום כך

אולם אנחנו עדיין להוטים

אחרי השה, ועדיין עינינו

לטושות לעבר הצמר

שעליו, לעבר הבשר שהולך

ומתייקר, לעבר הביגוד

והניעול שאנו מוציאים על

זה את מיטב כספנו...

נצטוונו שלא לשבור עצם באכילת השה, כדי להוכיח שוב ושוב, כי אכילת השה איננה ענין של אכילה בלבד, להשקיט את הרעבון, להנות מן הבשר ומן הלשד של עצמותיו, אלא להיפך - להוכיח כי השה בא על השובע, כאשר אתה כבר קבלת את פרנסתך מאת השי"ת, כאשר אינך חסר כלום, רק המצוה חסרה לך.

אולם אנחנו עדיין להוטים אחרי השה, ועדיין עינינו לטושות לעבר הצמר שעליו, לעבר הבשר שהולך ומתייקר, לעבר הביגוד והניעול שאנו מוציאים על זה את מיטב כספנו, ואנו שמחים לראות אותו, את השה, אותו השה של מצרים, אותו השה ששיני המצרים חרקו כאשר ראו כיצד אנו מעבירים מן העולם את האלילות שלהם ומביאים לעולם את היחוד ואת הבטחון. כאשר אנו מורידים את הצמר לא מן השה, אלא מן השמים, את הלחם לא מן הארץ, אלא מן השמים, את הפרנסה לא ממקום העבודה אלא מן השמים.

אבל במשך הזמנים שוב חזרנו אל השה, והרי הוא נמצא בינינו, הוא מושל בנו.

השה של מצרים. האלילות היונקת את חיותה מן הגשמיות שאתה רואה וממשימש אותה.

האם אין זה נראה מגוחך מצדנו, כאשר שנה אחר שנה אנו חוזרים ואומרים שחייב כל אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, כלומר, כאילו הוא עצמו שחט את השה המצרי, והוא עצמו ראה את הנסים הגלויים, והוא עצמו אכל את המן ואת השליו, והוא עצמו ראה את השכינה, כביכול יורדת על הר סיני, והוא עצמו שמע את קול אלוקים מדבר אליו מתוך האש, והוא עצמו התעטר בשני כתרים, והוא עצמו - - - והנה יושב אותו יהודי ממש, שלפני שעה קלה ראה את השכינה ושמע קול ד' מדבר וגו' והוא אינו מסוגל לגרוע עיניו מן השה של מצרים.

אולי הוא מתבייש לומר זאת בקול, אבל בלבו הוא מהרהר כי השה הזה פדה את נפשו ואת נפש משפחתו, כי אם יש לו דירה נאותה - הרי זה משום שמסחרו בעיני השה היה לו כסף בשבילו, ואם יש לו נדוניה לבתו ולבנו, הרי זה משום שהשה העניק לו הרבה צמר ובשר ואלמלא השה - - -

— רבוננו של עולם, הוא מתפלל, הענק לי פרנסה... אבל הוא פוזל לעבר השה.

השה של מצרים!

הוא שאמרנו: בכל שנה רק "רואה אדם את עצמו כאילו יצא ממצרים", הוא רואה את עצמו ואינו רואה לעצמו, וזה נוטל את כל חשיבותה של יציאת מצרים, של הקרבת השה על מזבח האלוקות הצרופה, של הקרבת השה על מזבח ה' בטהרו, והאמונה הפשוטה.

האלילות הזאת עדיין מפעפעת בנו מאז ועד היום, בצורות שונות, בווריאציות שונות, בתפאורות שונות, פעמים זה שה פשוט, זה מצרי פשוט, כמו לפני כארבעת אלפים שנה, פעמים זוהי מגבית מאוחדת המעניקה לנו מיליארדים של לירות, פעמים זהו נפט ופעמים זהו יצור נשק, ופעמים זהו צה"ל או מדיניות חוץ.

בואו ונצבור הכל ביחד לערימה אחת ואז נראה את השה או העגל או הפר, מבצבץ ועולה מתוך הערימה הזאת של הדברים שאנו רואים אותם כחיוניים, ואשר לפי סברתנו, רק השה מעניק אותם לנו. והעגל, כמון בימי משה רבנו, יעמוד בכל תפארתו העכומית על גבי הבמה שערקנו לו.

אולי בכל זאת נצא פעם ממצרים?

אולי בכל זאת נצא פעם ממצרים?

בכל שנה אנו רואים את עצמנו כאילו יצאנו ממצרים ואילו למעשה הרי אנו נשארים שם, לא בכל כולנו, אבל בודאי בחלק אחד גדול או קטן, עדיין תקועים אנו במצרימיות, וזו עוברת מדור לדור, כמחלה תורשתית שיוורשים אותה עם היציאה לאויר העולם.

השה, האליל של מצרים, עדיין נעבד על ידינו, אמנם בצורה אחרת, בעבודה אחרת ושונה, אבל גם זו יש בה משום זרות.

כי השה כולו, על קרבו ועל כרעיו, על צמריו ועל עורו ועל בשרו ועל חלבו ועל שמנו, כל כולו משמש את האדם. הוא מאכיל אותו והוא מלביש ומנעיל אותו, הוא נותן לנו את חלבו ואת בשרו, הוא מחמם את גופנו ומפעים את דמנו.

האם לא כדאי להשתחוות לו - אמרו המצרים?

הרי ההשתחויה איננה עדיין עבודה זרה, אמרו המצרים, זוהי רק הכרת תודה על השרות החיוני שהשה מגיש לנו. בלעדיו, ללא הצמר שלו וללא החלב והבשר, לא תוכל האנושות להתקיים כלל. טלו את המזון הבסיסי הזה ששמו "שה", והרי האנושות כולה עומדת על סף הכליון.

והמצרים השתחוו לשה או לפר או לעגל, כיון שכל אלה זנו ופרנסו וכלכלו את האנושות, בגינם התקיימה האנושות המצרית, בגינם יכלו לנצח במלחמה, בגינם אכלו העבדים, בני ישראל, דגה לשובע, בגינם קיבלו העבדים היהודים, ירק למכביר עד ששבעה נפשם.

האם אין ראוי שה זה להכרת תודה.

על המצרים איפוא, להשתחוות לשה, אליל החיים. והקידה הזו, וההשתחוואה הזו עברו אלינו מדור דור, אף על פי שהיו בוחלים בעבודה זרה, אף על פי שזה היצר יצא מבית קודש הקדשים (וי לרעיון הנפלא הזה. שהיצר הרע של עבודה זרה, ר"ל - יצא מבית קודש הקדשים, כי עד שם הוא עלול להגיע, וי, וי) ונשרף על ידינו, הרי ריחו המבאיש נשאר בנו ובכל האנושות כולה.

ואף שהאנושות ברובה המכריע עזבה את האלילים, אבל את עבודת האלילים של המצרים, את השה הפר או העגל, הם השאירו לעצמם.

